

Magdalena Tosik

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

RECENZJA: LAURA M. AHEARN, *ANTROPOLOGIA
LINGWISTYCZNA. WPROWADZENIE, PRZEKŁAD
WOJCIECH USAKIEWICZ, WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU JagIELLOŃSKIEGO,
KRAKÓW 2013, SS. 312*

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSP-W.2014.020>

Każdy człowiek jako użytkownik przynajmniej jednego języka poddaje się niepisanyemu prawom swojej kultury. Kiedy naukowiec opuszcza uniwersytet, to o sprawach zawodowych stara się mówić przy pomocy języka potocznego, bez użycia profesjonalnego żargonu. Kiedy mieszkaniec Torunia jedzie na studia do Warszawy, nieświadomie przestaje używać popularnej w rodzinnym mieście partykuły „jo”. Wychodząc z założenia, że język jest formą działania społecznego antropologia lingwistyczna bada język właśnie jako praktykę kulturową.

Laura M. Ahearn jest profesorem antropologii na Uniwersytecie Rutgers i autorką badań nad piśmiennictwem miłosnym w Nepalu opublikowanych pod tytułem *Invitations to Love: Literacy, Love Letters, and Social Change in Nepal* (2001). W *Antropologii Lingwistycznej* autorka stawia sobie za cel przybliżenie tytułowej dyscypliny naukowej, nie tylko jako dziedziny stosunkowo nowej, a jednocześnie pokrewnej tak wielu innym, jak socjologia, antropologia kulturowa czy lingwistyka, lecz również jako nowego sposobu badania języka, który w wielu dyscyplinach traktowany jest jako „przezroczysta” materia badań. Tymczasem antropologia kulturowa, jak chce Autorka zwracając jednocześnie uwagę na fakt, że nazwa ta jest właściwa dla Stanów Zjednoczonych a w wielkiej Brytanii funkcjonuje pod nazwą „etnografia lingwistyczna”, zachęca do odejścia od poglądu, że język to zespół reguł oderwanych od realnych interakcji językowych.

Książka podzielona jest na trzy części. W części pierwszej *Język: kilka podstawowych pytań* Autorka przedstawia język pojmowany jako współdziałanie społeczne jednocześnie wprowadzając pojęcia stanowiące punkt odniesienia do dalszych rozważań na temat funkcjonowania języka. Następnie przechodzi do opisu metod badawczych oraz na przykładach różnych praktyk kulturowych dotyczących uczenia się pierwszego języka przez dzieci udowadnia wzajemną i nierozzerwalną relację języka i kultury. Autorka pisze również o trudnościach, z którymi może mieć do czynienia specjalista antropologii lingwistycznej, dotyczących chociażby kwestii etyki badacza.

Druga część książki „Wspólnoty mówiących, słuchających, czytających i piszących” poświęcona jest wspólnotom językowym, globalizacji oraz problemowi piśmienności i oralności dzięki czemu udaje się autorce poruszyć różnorakie kwestie teoretyczne dotyczące wyodrębniania takich wspólnot z naciskiem na pojęcia „wykonanie” i „performatywność”. W ostatniej części *Język, władza i zróżnicowanie społeczne* analizuje nie tylko wspomniane zróżnicowanie, lecz także nierówności w poszczególnych wspólnotach językowych. Między innymi rozprawia się ze stereotypem zależności języka od płci oraz przybliża funkcjonowanie afroamerykańskiej angielszczyzny oraz pseudohiszpańszczyzny w kontekście dominującego języka angloamerykańskiego.

Książka Ahearn stanowi bardzo udane wprowadzenie do dziedziny antropologii lingwistycznej. Omawiając poszczególne kwestie Autorka nie stroni od polemiki ze zwolennikami innego spojrzenia na język jednocześnie kreśląc szeroką panoramę teorii wspierających podstawy nowej dziedziny. Dzięki temu broni się przed możliwym zarzutem sztucznego wyodrębnienia nowej dziedziny badań, mimo że pokrewne dziedziny, jak etnografia czy antropologia, prowadziły już podobne badania nad językiem. W Polsce badania podjęte przez profesora Bartmińskiego nad Językowym Obrazem Świata wpisują się w nowy sposób postrzegania języka jako materiału badawczego, lecz teoria przedstawiona przez Ahearn w sposób spójny i jednoznaczny zachęca do badania języka nie tylko jako zasobu kulturowego przechowującego pewien bagaż wiedzy o świecie, lecz jako „języka żywego”, który ujawnia swoje znaczenie w kontekście zaistniałej interakcji.

Oprócz całościowego potraktowania problemu antropologii lingwistycznej, co stawia sobie za cel autorka we wstępie, niezaprzeczalną zaletą książki jest jej pragmatyczne podejście do przedstawianych treści. Autorka bogato ilustruje swoje rozważania opisami rzeczywistych badań, na podstawie których formułuje pytania badawcze, jednocześnie w praktyce pokazując sposób działania i myślenia specjalistów tej nowej dziedziny. Książka spełnia więc nie tylko zadanie publikacji naukowej, lecz także podręcznika, który w przystępny sposób wprowadza nowicjusza w nieznaną sferę wiedzy.